II

(Aktai, priimti remiantis EB ir (arba) Euratomo steigimo sutartimis, kurių skelbti neprivaloma)

REKOMENDACIJOS

TARYBA

TARYBOS REKOMENDACIJA

2008 m. gegužės 14 d.

dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2008–2010)

(2008/390/EB)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 99 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į 2008 m. kovo 13 d. ir 14 d. Europos Vadovų Tarybos diskusijas,

kadangi Europos Parlamentas priėmė Rezoliuciją dėl Komisijos rekomendacijos,

REKOMENDUOJA:

A SKIRSNIS

EKONOMIKOS AUGIMO IR DARBO VIETŲ KŪRIMO MAKROEKONOMINĖ POLITIKA

A.1. ***Makroekonominė politika, sudaranti sąlygas didesniam ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui***

Ekonomikos stabilumo užtikrinimas užimtumui ir ekonomikos augimo potencialui didinti

Patikima makroekonominė politika ir struktūrinės produktų, darbo ir kapitalo rinkų reformos yra būtinos, siekiant sudaryti sąlygas gerai subalansuotam ekonomikos augimui ir visiškam augimo potencialo realizavimui. Pinigų politika gali pasitarnauti siekiu užtikrinti kainų stabilumą ir, nepriklausomai nuo šio tikslo, sudarydama sąlygas kitoms bendro pobūdžio ekonominės politikos priemonėms, įgyvendinamoms ekonomikos augimo ir užimtumo srityse. Naujoms valstybėms narėms bus svarbu, kad pinigų ir valiutų kursų politika padėtų pasiekti konvergenciją. Valiutų kursų režimai yra svarbi bendros ekonominės ir pinigų politikos sistemos dalis ir turėtų būti nukreipta į realios ir tvarios nominalios konvergencijos siekimą. Dalyvavimas VKM II, tinkamu metu po įstojimo, turėtų padėti siekiant šių tikslų.

Patikimos biudžeto padėties užtikrinimas leis visiškai ir simetriškai veikti automatinėms biudžeto stabilizavimo priemonėms ciklo metu, siekiant stabilizuoti gamybos potencialą. Toms valstybėms narėms, kurios jau pasiekė patikimą biudžeto padėtį, tenka nelengvas uždavinys ją išlaikyti. Likusioms valstybėms narėms reikia imtis visų būtinų korekcinių priemonių vidutinio laikotarpio biudžetiniams tikslams pasiekti, ypač jei pagerės ekonominės sąlygos, taip išvengiant prociklinės politikos ir užsitikrinant sau tokią padėtį, kurioje yra pakankamos sąlygos veikti visoms automatinėms biudžeto stabilizavimo priemonėms ciklo metu, kol neprasidėjo kitas ekonomikos nuosmukis. Konkrečiai – pagal 2005 m. kovo 22 d. Europos Vadovų Tarybos patvirtintą SAP (Stabilumo ir augimo paktas) reformos ataskaitą, euro zona ir VKM II (valiutų kurso mechanizmas) valstybės narės, kurios dar nėra pasiekusios vidutinės trukmės biudžetinių tikslų, turėtų atlikti metinį koregavimą, ne mažesnį kaip 0,5 % BVP, atsižvelgiant į pagal ciklą pakoreguotus duomenis ir atėmus vienkartines bei kitas laikinas priemones.

Atskirų valstybių narių vidutinės trukmės biudžetiniai tikslai diferencijuojami pagal nevienodą ekonominę ir biudžeto padėtį ir raidą. Pagal 2005 m. SAP reformą, vidutinės trukmės biudžetiniai tikslai bus patikslinti, kad būtų atsižvelgta į dėl visuomenės senėjimo atsirandančią fiskalinę naštą. Be to, vėlgi pagal SAP reformos ataskaitą, nacionalinių fiskalinių taisyklių ir institucijų, įskaitant stebėsenos mechanizmus, kūrimas arba stiprinimas gali naudingai papildyti paktą ir padėti siekti jo tikslų.

Kai kurioms valstybėms narėms dar vienas makroekonominės politikos uždavinys yra veikti aplinkoje, kurioje reikia sparčiai vytis, kuriai kartu būdingas skirtingo masto išorės deficitas, sparti kredito paslaugų plėtotė ir finansų sektoriaus stiprėjimas. Siekiant ištaisyti išorės ir vidaus disbalansą itin svarbūs yra fiskaliniai apribojimai, efektyvi finansinė priežiūra ir konkurencingumo skatinimas. Atsargi biudžeto politika – tai svarbi priemonė išlaikyti išorės deficitą tokiose ribose, kad būtų įmanoma garantuoti patikimą išorinį finansavimą. Be naudos patikimai biudžetinei padėčiai, fiskaliniai apribojimai taip pat gali sumažinti riziką, kad išaugusi paklausa vidaus rinkoje sukels nuolat didėjančią infliaciją ir leis atsirasti makrofinansinei rizikai, kurios gali sukelti realių valiutos kursų svyravimus ir ilgalaikį konkurencingumo praradimą. Atsilaikyti prieš galimus neigiamus pokyčius pasaulinėje ekonomikoje valstybių ekonomikai geriausiai gali padėti struktūrinės reformos ir tinkamas politikos koordinavimas.

1 gairė. Užtikrinti ekonominį stabilumą tvariam augimui pasiekti

1. Pagal Stabilumo ir augimo paktą valstybės narės turėtų nenukrypti nuo savo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslų. Kol šis tikslas nepasiektas, jos turėtų imtis visų būtinų korekcinių priemonių, kad jį pasiektų. Valstybės narės turėtų vengti prociklinės fiskalinės politikos. Be to, būtina, kad perviršinį deficitą turinčios valstybės narės nedelsdamos imtųsi veiksmingų priemonių perviršiniam biudžeto deficitui ištaisyti.

2. Valstybės narės, kurių einamosios sąskaitos deficitui gresia nestabilumas, turėtų siekti jį ištaisyti, įgyvendindamos struktūrines reformas, stiprindamos išorinį konkurencingumą, ir, prireikus, ištaisymui pasitelkdamos fiskalinę politiką. Žr. taip pat integruotąją gairę „Stiprinti dinamišką ir patikimai veikiančią EPS“ (Nr. 6)

Užtikrinti ekonominį ir fiskalinį tvarumą kaip pagrindą užimtumui didinti

Jei nebus keičiama politika ir nesikeis elgsena apskritai, dėl Europos gyventojų senėjimo kyla rizika ilgalaikiam Europos Sąjungos ekonomikos stabilumui dėl mažesnio produkcijos augimo *per capita*, kadangi sumažės darbingo amžiaus gyventojų dalis, ir dėl didėjančių išlaidų pensijoms, socialiniam draudimui, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros sistemoms. Jei nebus laiku imamasi priemonių, dėl šių galimų pokyčių gali labai išaugti skolos našta. Kaip nurodyta Komisijos tvarumo ataskaitoje, keliose valstybėse narėse esama didelės tvarumo rizikos, o tam tikras skaičius kitų susiduria su vidutine tvarumo rizika.

Valstybės narės turėtų spręsti su senėjimo poveikiu ekonomikai susijusias problemas, laikydamosi gerai apibrėžtos tripakopės strategijos, skirtos įveikti senėjimo poveikį biudžetui. Tai apima tinkamą politinių priemonių derinį, siekiant užtikrinti tinkamą skolos mažinimo tempą, taip pat pasiekti vidutinės trukmės biudžeto tikslus ir teikti paskatas, kad didėtų užimtumo lygis bei darbo jėgos pasiūla, taip siekiant kompensuoti darbingo amžiaus žmonių skaičiaus sumažėjimo ateityje poveikį, taip pat vykdyti pensijų ir sveikatos priežiūros sistemų reformas. Taip pat labai svarbu modernizuoti socialinės apsaugos sistemas – tai padėtų užtikrinti jų finansinį pajėgumą, skatinti darbingo amžiaus gyventojus aktyviai dalyvauti darbo rinkoje, tuo pat metu paremti šių sistemų tikslus, užtikrinant, kad jos būtų prieinamos ir adekvačios. Pagerinus socialinės apsaugos sistemų ir darbo rinkų sąveiką, galima pašalinti iškraipymus, o kadangi pailgėjo gyvenimo trukmė – skatinti darbingo amžiaus ilginimą. Sveikatinimo politika, įskaitant prevencinę sveikatos priežiūrą, galėtų padėti užtikrinti, kad žmonės kuo ilgesnę savo gyvenimo dalį praleistų būdami geros sveikatos – taip šios priemonės paremtų sveikatos priežiūros sistemų tvarumą.

2 gairė. Užtikrinti ekonominį ir fiskalinį tvarumą kaip pagrindą užimtumui didinti

Valstybės narės, atsižvelgdamos į prognozuojamas išlaidas, susijusias su gyventojų senėjimu, turėtų:

1) pakankamai sparčiai mažinti valstybės skolą, tokiu būdu sustiprindamos viešuosius finansus;

2) reformuoti ir sustiprinti pensijų, socialinio draudimo ir sveikatos priežiūros sistemas, užtikrindamos, kad šios sistemos būtų finansiškai pajėgios, socialiniu požiūriu adekvačios ir prieinamos;

3) imtis priemonių, skirtų didinti dalyvavimą darbo rinkoje ir darbo jėgos, ypač moterų, jaunimo ir vyresnio amžiaus darbuotojų, pasiūlą, taip pat skatinti požiūrį į darbą kaip visą gyvenimą trunkantį ciklą, siekiant padidinti ekonominei veiklai skirtų valandų skaičių.

Taip pat žr. integruotąją gairę „Skatinti požiūrį į darbą kaip į visą gyvenimą trunkantį ciklą“ (Nr. 18 ir 4, 19, 21).

Skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą, nukreiptą į ekonomikos augimą ir užimtumą

Patikimos mokesčių ir išlaidų sistemos, skatinančios efektyvų išteklių paskirstymą, yra būtinos tam, kad valstybinis sektorius visokeriopai prisidėtų prie ekonomikos augimo ir užimtumo. Tai galima pasiekti perskirsčius išlaidoms numatytas lėšas

tokioms ekonomikos augimą skatinančioms veiklos rūšims kaip moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, fizinė infrastruktūra, ekologiškos technologijos, žmogiškasis kapitalas ir žinios, nepakenkiant ekonominio stabilumo ir tvarumo tikslų siekiui. Viešieji ištekliai turi būti naudojami efektyviausiu ir rezultatyviausiu būdu. Valstybės narės gali padėti kontroliuoti kitas išlaidų kategorijas per adekvačias biudžetines institucijas ir fiskalines sistemas, pavyzdžiui, taikydamos išlaidų tvarkymo taisykles ir rezultatais grindžiamo biudžeto sudarymą, kuris padeda nukreipti dėmesį nuo išlaidų į faktinius pasiekimus, ir įdiegdamos vertinimo mechanizmus, kad užtikrintų, jog atskirų reformų priemonės ir bendri reformų paketai yra tinkamai parengti. Pagrindiniai ES ekonomikos prioritetai yra užtikrinti, kad mokesčių struktūros ir jų sąveika su paramos sistemomis didintų paskatas dirbti ir investuoti, skatinti didesnį ekonomikos augimą užtikrinant didesnį užimtumą ir investicijas ir didintų išlaidų efektyvumą ir rezultatyvumą, siekiant užtikrinti viešųjų finansų kokybę.

3 gairė. Skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą, nukreiptą į ekonomikos augimą ir užimtumą

Valstybės narės, nepažeisdamos ekonomikos stabilumo ir tvarumo gairių, viešąsias išlaidas turėtų nukreipti į augimą skatinančias veiklos rūšis pagal Lisabonos strategiją, pritaikyti mokesčių struktūras ekonomikos augimo potencialui stiprinti, užtikrinti, kad būtų įdiegti mechanizmai, skirti įvertinti viešųjų išlaidų ir politikos tikslų įgyvendinimo santykį, ir garantuoti bendrą reformų paketų darną.

Taip pat žr. integruotąją gairę „Skatinti tausų išteklių naudojimą ir stiprinti aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sinergiją“ (Nr. 11).

Užtikrinti, kad darbo užmokesčio raida prisidėtų prie ekonomikos augimo bei papildytų struktūrines reformas

Darbo užmokesčio raida gali prisidėti užtikrinant stabilias makroekonomines sąlygas ir užimtumui palankių politinių priemonių derinį. Tam reikia, kad realus darbo užmokesčio didinimas atitiktų pagrindinį vidutinės trukmės našumo augimo tempą ir pelningumo lygį, kuris sudaro sąlygas našumą, pajėgumą ir užimtumą didinančioms investicijoms. Todėl reikia, kad laikinieji veiksniai, pavyzdžiui, našumo svyravimas dėl ciklinių veiksnių arba vienkartinio bendro infliacijos lygio padidėjimo, nesukeltų darbo užmokesčio didėjimo, kurio neįmanoma išlaikyti, tendencijos ir kad darbo užmokesčio pokyčiai atspindėtų vietos darbo rinkos sąlygas. Šalyse, kuriose mažėja rinkos dalys, būtina mažinti darbo užmokestį ir kartu vykdyti našumą didinančias reformas, kad būtų užtikrinta vienam gaminiui tenkančių darbo sąnaudų korekcija, siekiant atkurti konkurencingumą. Į šiuos klausimus turi atsižvelgti monetarinės ir fiskalinės institucijos bei socialiniai partneriai, vykdydami nuolatinį dialogą ir keisdamiesi informacija makroekonominio dialogo kontekste.

4 gairė. Siekdamos užtikrinti, kad darbo užmokesčio raida prisidėtų prie makroekonominio stabilumo ir ekonomikos augimo, ir padidėtų sugebėjimas prisitaikyti, valstybės narės turėtų skatinti tinkamas bendrąsias derybų dėl darbo užmokesčio sistemos sąlygas, deramai atsižvelgdamos į socialinių partnerių vaidmenį siekiant skatinti nominalaus užmokesčio ir darbo sąnaudų pokyčius, kurie atitiktų kainų stabilumą ir našumo tendenciją vidutinės trukmės laikotarpiu, atsižvelgiant į įgūdžių ir vietinių darbo rinkos sąlygų skirtumus.

Taip pat žr. integruotąją gairę „Užtikrinti užimtumui palankius darbo sąnaudų pokyčius ir darbo užmokesčio nustatymo mechanizmus“ (Nr. 22).

Darnios makroekonominės, struktūrinės ir užimtumo politikos skatinimas

Patikimos makroekonominės politikos uždavinys – sukurti darbo vietų kūrimui ir ekonomikos augimui palankias sąlygas. Struktūrinės reformos, atitinkančios patikimą biudžetinę padėtį trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiais, yra būtinos, kad vidutinės trukmės laikotarpiu būtų padidintas našumas ir užimtumas – taip būtų visapusiškai realizuotas ir sustiprintas ekonomikos augimo potencialas. Jos taip pat padeda užtikrinti fiskalinį tvarumą, makroekonominį stabilumą ir atsparumą sukrėtimams. Siekiant tuo pat metu pasinaudoti visa struktūrinių reformų teikiama nauda ekonomikos augimo ir užimtumo srityse, būtina vykdyti tinkamą makroekonominę politiką. Valstybių narių bendrosios ekonominės strategijos pagrindinis bruožas yra tas, kad jos turi vykdyti nuoseklią struktūrinę politiką, stiprinančią makroekonominę sistemą, ir atvirkščiai. Rinkos reformos ir investicijos į žmogiškąjį kapitalą visų pirma turi pagerinti bendruosius ekonomikos prisitaikymo ir sureguliavimo pajėgumus, reaguojant į ciklinių ekonominių sąlygų pokyčius, taip pat ir į ilgalaikes tendencijas, tokias kaip globalizacija ir technologijos. Šiuo atžvilgiu mokesčių ir išmokų sistemų reformos yra svarbios, kad dirbti apsimokėtų ir sumažėtų nepalankios dalyvavimui darbo rinkoje sąlygos.

5 gairė. Skatinti darnesnę makroekonominę, struktūrinę ir užimtumo politiką

Valstybės narės turėtų vykdyti darbo ir produktų rinkų reformas, kurios tuo pačiu didina ekonomikos augimo potencialą ir palaiko makroekonominę sistemą, didindamos darbo ir produktų rinkų lankstumą, veiksnių judumą ir gebėjimą prisitaikyti prie globalizacijos, technologinės pažangos, paklausos pokyčių ir ciklinių pokyčių. Pirmiausia valstybės narės turėtų: suteikti impulsą mokesčių ir išmokų sistemų reformoms paskatų priemonėms patobulinti ir užtikrinimui, kad dirbti apsimokėtų; didinti darbo rinkų gebėjimą prisitaikyti, derinant užimtumo lankstumą ir garantijas bei didinti žmonių įdarbinimo mastą investuojant į žmogiškąjį kapitalą.

Taip pat žr. integruotąją gairę „Skatinti lankstumą, derinant jį su užimtumo garantijomis, ir mažinti darbo rinkos segmentaciją, deramai atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį“ (Nr. 21; Nr. 19).

Tam, kad euro zona prisidėtų prie tarptautinio ekonominio stabilumo ir būtų geriau atstovaujama jos ekonominiams interesams, ji turi visapusiškai dalyvauti bendradarbiaujant tarptautiniu lygiu pinigų ir ekonominės politikos srityse. Nors paskyrus pirmininkauti euro grupę dvejų metų kadencijai nuo 2005 m., euro zonos išorinis atstovavimas tapo stabilesnis, reikia toliau gerinti išorinį atstovavimą euro zonai, laikantis galiojančių susitarimų, kad euro zona galėtų atliktų vadovaujantį strateginį vaidmenį plėtojant pasaulinę ekonominę sistemą ir kad toks vaidmuo atitiktų jos ekonominį svorį.

A.2. ***Dinamiškos ir tinkamai veikiančios euro zonos užtikrinimas***

Nuo euro zonos sukūrimo prieš beveik dešimt metų, prie euro zonos prisijungė dar keturios šalys. euro valiuta padėjo įtvirtinti ekonominį stabilumą euro zonos šalyse, tokiu būdu euro zonos valstybėse susidarė palankios finansinės sąlygos ir sušvelnėjo išorės valiutų kursų svyravimų poveikis. Dėl lėtėjančio ekonomikos augimo kai kuriose euro zonos dalyse ir nuolatinių ekonomikos augimo ir infliacijos skirtumų euro zonos valstybėse, kyla klausimas, ar vidinis koregavimas euro zonoje veikia sklandžiai; taigi, galima daryti išvadą, kad ekonominė politika ir valdymo struktūros turbūt dar nėra iki galo pritaikytos, kad būtų galima pasinaudoti visa pinigų sąjungos teikiama nauda. Kadangi euro zonos šalys nebegali savarankiškai kurti pinigų ar valiutų kurso politikos, tolesnės struktūrinės reformos yra svarbios, siekiant skatinti sklandų prisitaikymą prie ekonominių sukrėtimų ir atgauti konkurencingumą, tokiu būdu ekonomikos augimui tvirtai suteikiant tvarų pagrindą.

Šalutinis poveikis yra labai stiprus ir euro zonai labai reikia bendros darbotvarkės. Turint bendrą valiutą ir bendrą pinigų politiką, koordinavimas gali būti dar platesnis ir gali sustiprinti euro zonos vaidmenį siekiant ekonomikos augimo ir kuriant darbo vietas visoje ES.

6 gairė. Siekdamos stiprinti dinamišką ir patikimai veikiančią EPS, euro zonos valstybės narės turi užtikrinti geresnį savo ekonominės ir biudžeto politikos koordinavimą, visų pirma:

1) skirti ypatingą dėmesį viešųjų finansų fiskaliniam tvarumui visiškai laikantis Stabilumo ir augimo pakto;

Siekiant paremti ekonomikos augimą ir kartu užtikrinti ilgalaikį tvarumą ir stabilumą, euro zonoje reikia politikos derinio. Šiame etape svarbu, kad politikos derinys palaikytų vartotojų ir investuotojų pasitikėjimą, o tai reiškia, kad reikia laikytis įsipareigojimo siekti vidutinės trukmės stabilumo. Biudžeto politika turi užtikrinti fiskalinę padėtį, kuri galėtų palaikyti kainų stabilumą ir atitiktų būtinybę, viena vertus, pasirengti gyventojų senėjimo sukeltam poveikiui, o, kita vertus, nustatyti viešųjų išlaidų ir pajamų pusiausvyrą, kuri skatintų ekonomikos augimą. 2007 m. balandžio mėn. euro grupė pritarė, kad „pasinaudodamos palankiomis ciklinėmis sąlygomis, dauguma euro zonos narių pasieks vidutinės trukmės tikslus 2008 m. arba 2009 m. ir visos turėtų stengtis juos pasiekti vėliausiai 2010 m.“ Kadangi viešajam sektoriui tenka didelė dalis ekonominės veiklos euro zonoje, viešųjų finansų kokybė daro didelę įtaką ekonominės veiklos rezultatams. Todėl labai svarbu, kad ištekliai būtų naudojami efektyviai ir rezultatyviai, siekiant didinti ekonomikos augimo potencialą ir sumažinti iškraipymus, atsirandančius dėl viešosios veiklos finansavimo. Išsamios struktūrinės reformos leis euro zonai laikui bėgant padidinti ekonomikos augimo potencialą ir užtikrinti, kad didesnis ekonomikos augimas nesudarytų galimybių infliacijai didėti. Reformos, kuriomis siekiama labiau prisitaikančių, įtraukių ir integruotų darbo rinkų, didesnės konkurencijos produktų rinkose ir didesnės finansų rinkos integracijos, kartu su į ekonomikos augimą ir stabilumą orientuota makroekonomine politika, yra pagrindinės euro zonos valstybėms, nes daro svarbų poveikį jų gebėjimui tinkamai prisitaikyti prie sukrėtimų.

2) padėti sukurti politinių priemonių derinį, kuris stiprintų ekonomikos atsigavimą ir kuris suderinamas su kainų stabilumu ir taip didina įmonių ir vartotojų pasitikėjimą trumpuoju laikotarpiu, bet taip pat yra suderinamas su ilgalaikiu tvariu augimu;

3) tęsti struktūrines reformas, didinančias ilgalaikį potencialų euro zonos augimą ir gerinančias jos našumą, konkurencingumą ir ekonominį prisitaikymą prie asimetrinių sukrėtimų, ypatingą dėmesį skiriant užimtumo politikai; ir

4) užtikrinti, kad euro zonos įtaka pasaulio ekonominei sistemai atitiktų jos ekonominį svorį.

B SKIRSNIS

EUROPOS EKONOMIKOS AUGIMO POTENCIALĄ STIPRINANČIOS MIKROEKONOMIKOS REFORMOS

ES ekonomikos augimo potencialui didinti ir makroekonominiam stabilumui stiprinti būtinos struktūrinės reformos, nes jos didina Europos ekonomikos veiksmingumą ir gebėjimą prisitaikyti. Našumo didėjimą skatina konkurencija, žmogiškasis kapitalas, investicijos ir inovacijos. Norint sustiprinti Europos ekonomikos augimo potencialą, reikia siekti pažangos kuriant naujas darbo vietas ir didinant našumą. Europos Sąjungoje našumo didėjimo tempas, atitrūkęs nuo JAV daugiau nei dešimtmečiu, nuo 2005 m. vidurio paspartėjo, nors keliuose paslaugų sektoriuose našumas nebedidėja. Išlaikyti tokį pagerėjimą yra didžiausias uždavinys Europos Sąjungai, ypač atsižvelgiant į jos gyventojų senėjimą. Prognozuojama, kad vien dėl gyventojų senėjimo dabartinis ekonomikos augimo potencialas sumažės beveik per pusę. Todėl siekiant išlaikyti ir ateityje pakelti gyvenimo lygį bei užtikrinti aukšto lygio socialinę apsaugą, būtina spartinti našumo augimą, užtikrinti geriau išsilavinusią, kvalifikuotą ir motyvuotą darbo jėgą bei didinti darbo valandų skaičių. Be to, geriau bendradarbiaujant skirtingų valdžios lygių institucijoms, politika bus formuojama nuosekliau, darniau ir veiksmingiau.

B.1 *Žinios ir inovacijos – tvaraus augimo varikliai*

Žinios, sukauptos investuojant į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą (MTTP), inovacijas, švietimą, gebėjimus bei mokymąsi visą gyvenimą, yra pagrindinė ilgalaikio augimo varomoji jėga. Investicijų į žinias didinimo ir ES ekonomikos inovacinio pajėgumo stiprinimo politika Lisabonos augimo ir užimtumo strategijoje yra nurodytos kaip pagrindinės. Dėl šios priežasties nacionalinėse ir regioninėse 2007–2013 m. laikotarpio programose vis daugiau dėmesio skiriama investicijoms šiose srityse pagal Lisabonos tikslus.

Investicijų į MTTP didinimas ir gerinimas siekiant sukurti Europos žinių erdvę

Aukšto lygio MTTP yra labai svarbus veiksnys inovaciniuose procesuose, todėl labai prisideda užtikrinant ES konkurencingumą ateityje. MTTP įvairiais būdais daro poveikį ekonomikos augimui: pirma, gali padėti kurti naujas rinkas arba gamybos procesus; antra, gali padėti patobulinti esamus produktų ir gamybos procesus; trečia, didina šalies pajėgumą įsisavinti naujas technologijas; ir ketvirta, skatina inovacinį potencialą. Užtikrinant tvarų ekonomikos augimą svarbus vaidmuo tenka aplinkosaugos technologijoms ir ekologinėms inovacijoms.

Dabar ES mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros srityje išleidžia apie 1,85 % BVP (nors atskirose valstybėse narėse šis skaičius svyruoja nuo mažiau kaip 0,5 % iki beveik 4 % BVP). MTTP išlaidų dydis, palyginti su BVP, nuo 2000 m. šiek tiek sumažėjo. Be to, tik apie 55 % ES mokslinių tyrimų išlaidų dengia verslo sektorius. Nedidelės privačios investicijos į MTTP laikomos viena iš pagrindinių priežasčių, paaiškinančių ES atsilikimą nuo JAV inovacijų srityje. Būtina spartesnė pažanga kuriant Europos mokslinių tyrimų erdvę, taip pat siekiant bendro ES tikslo – iki 2010 m. padidinti investicijas į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą iki 3 % BVP. Valstybės narės raginamos pranešti, kiek išlaidų numatyta MTTP, nacionalinėse reformų programose ir metinėse pažangos ataskaitose nurodant priemones tokiam išlaidų dydžiui pasiekti, ypatingą dėmesį skiriant europinės dimensijos įtraukimui į nacionalinę MTTP politiką. Svarbiausias uždavinys – sudaryti pagrindines sąlygas, parengti teisines priemones ir numatyti paskatas įmonėms daugiau investuoti į mokslinius tyrimus.

Viešosios išlaidos moksliniams tyrimams turi būti veiksmingesnės, ir turi būti stiprinami viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir privačiojo sektoriaus ryšiai. Reikėtų stiprinti kompetencijos centrus ir tinklus, koordinuojant veiklą kurti modernią mokslinių tyrimų infrastruktūrą, apskritai geriau naudoti viešojo sektoriaus paramos mechanizmus inovacijoms privačiajame sektoriuje skatinti, užtikrinti geresnį viešojo sektoriaus investicijų sverto poveikį bei mokslinių tyrimų įstaigų ir universitetų valdymo modernizavimą. Taip pat svarbu užtikrinti, kad bendrovės veiktų konkurencingoje aplinkoje, nes konkurencija yra svarbi paskata privačiajam sektoriui leisti savo lėšas inovacijoms. Be to, reikia imtis ryžtingų veiksmų Europoje dirbančių mokslinių tyrimų darbuotojų skaičiui didinti ir jų darbo kokybei gerinti, visų pirma pritraukiant daugiau studentų į mokslinių, techninių ir inžinerinių disciplinų studijas, plečiant karjeros galimybes ir šalinant kliūtis mokslinių tyrimų darbuotojų judumui tarptautiniu, Europos ir sektorių lygiu, įskaitant į kitą šalį persikėlusių gyventi puikios kvalifikacijos darbuotojų ir užsienio mokslinių tyrimų darbuotojų bei studentų įdarbinimą ir reintegraciją. MRRP europinę dimensiją reikėtų stiprinti numatant bendrą finansavimą, Europos Sąjungoje užtikrinant būtiną mokslinių tyrimų darbuotojų skaičių ir optimalų mokslinių tyrimų infrastruktūrų skaičių prioritetinėse srityse, kurioms reikia daug lėšų, taip pat šalinant kliūtis mokslinių tyrimų darbuotojų, universitetų dėstytojų ir studentų judumui. Siekiant padidinti naujų žinių kūrimo ir pritaikymo gebėjimą, reikia daugiau pastangų švietimo kokybės, visų pirma aukštojo mokslo kokybės, gerinimo ir palaikymo srityje.

7 gairė. Siekiant didinti ir gerinti investicijas, pirmiausia privataus verslo, į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, patvirtintas bendras tikslas – 2010 m. pasiekti 3 % BVP, atitinkamai paskirstant privačiojo ir viešojo sektorių investicijas, o valstybės narės nustatys specialius tarpinius lygius. Valstybės narės turėtų toliau kurti įvairias priemones, reikalingas MTTP, ypač verslo MTTP, skatinti:

1) gerindamos bendrąsias sąlygas ir užtikrindamos, kad įmonės veiktų pakankamai konkurencingoje ir patrauklioje aplinkoje;

2) veiksmingiau ir našiau naudodamos viešojo sektoriaus lėšas MTTP bei plėtodamos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę;

3) plėtodamos ir stiprindamos valstybių narių mokslo ir mokslinių tyrimų įstaigų kompetencijos centrus, prireikus – sukurdamos naujus, ir gerindamos valstybės mokslinių tyrimų institutų ir privačių įmonių bendradarbiavimą bei technologijų perdavimą;

4) plėtodamos ir geriau naudodamos privačių MTTP sverto poveikiui stiprinti skirtas paskatas;

5) modernizuodamos mokslinių tyrimų įstaigų ir universitetų valdymą;

6) užtikrindamos pakankamą kvalifikuotų mokslinių tyrimų darbuotojų pasiūlą pritraukiant daugiau studentų į mokslinių, techninių ir inžinerinių disciplinų studijas, plečiant karjeros galimybes bei mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros personalo judumą Europos, tarptautiniu bei sektorių lygiu.

Inovacijų skatinimas

Europos ekonomikos dinamiškumas priklauso nuo jos kūrybinių ir inovacinių gebėjimų. Inovacijoms turi būti sudarytos pagrindinės ekonominės sąlygos. Tam būtinos patikimai veikiančios finansų ir produktų rinkos bei rezultatyvios ir prieinamos priemonės intelektinės nuosavybės teisėms laikytis. Inovacijas rinkoje dažnai diegia naujos įmonės, kurioms gali kilti ypatingų finansavimo sunkumų. Dėl to inovacijų veiklą reikėtų skatinti novatoriškų įmonių steigimui ir augimui skirtomis skatinimo priemonėmis, taip pat gerinant finansavimo prieinamumą. Technologijų sklaidą bei geresnės nacionalinių inovacijų ir švietimo sistemų integracijos politiką galima puoselėti kuriant inovacijų polius bei tinklus ir teikiant inovacijų rėmimo paslaugas MVĮ. Žinių perdavimas pasitelkiant tyrėjų judumą, tiesiogines užsienio investicijas arba importuotą technologiją yra ypač naudingas atsilikusioms šalims ir regionams. Taip pat labai svarbu didinti tolesnę žinių triados – MTTP, švietimo ir inovacijų integraciją. Konkrečiai, vienos iš būtinų sąlygų kompetencijos ir inovacijų srityje yra aukštos kokybės švietimo ir mokymo sistemos.

Todėl ES įvairialypė inovacijų strategija yra sukurta spręsti intelektinės nuosavybės teises, standartizacijos, viešųjų pirkimų taikymo inovacijoms skatinti, bendrų technologinių iniciatyvų, inovacijų didinimo pirmaujančiose rinkose, aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų ir verslo subjektų bendradarbiavimo, įskaitant atviro šaltinio verslo inovacijų srityje, inovacijų regionuose, paslaugų ir su technologijomis nesusijusių inovacijų skatinimo klausimus, ir sąlygų įmonėms gauti finansavimą, visų pirma prie rizikos kapitalo, gavimo klausimus.

ES reikia išspręsti klausimus, susijusius su dėl patentų kylančių teisminių ginčų sistema ir su Bendrijos patentu.

8 gairė. Siekdamos didinti galimybes visų rūšių inovacijoms, valstybės narės turėtų sutelkti dėmesį į:

1) pagalbinių paslaugų inovacijoms, pirmiausia susijusių su platinimu ir technologijų perdavimu, tobulinimą;

2) inovacijų polių, tinklų ir inkubatorių kūrimą ir plėtojimą, suburiant universitetus, mokslinių tyrimų įstaigas ir įmones, taip pat ir regioniniu bei vietos lygiu, padedant pašalinti technologijų atotrūkį tarp regionų;

3) tarpvalstybinio žinių perdavimo skatinimą, įskaitant žinių iš tiesioginių užsienio investicijų perdavimą;

4) novatoriškų produktų ir paslaugų viešųjų pirkimų skatinimą;

5) geresnių sąlygų sudarymą finansavimui vidaus ir tarptautinėmis lėšomis gauti;

6) veiksmingas ir prieinamas priemones intelektinės nuosavybės teisėms užtikrinti.

Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sklaida pagal i2010 iniciatyvos tikslus ir veiksmus taip pat yra svarbi našumo didinimo ir, atitinkamai, ekonomikos augimo priemonė. ES nesugebėjo pasinaudoti visa padidėjusio IRT naudojimo teikiama nauda, ypač dėl nuolatos nepakankamų investicijų į IRT, organizacines inovacijas ir skaitmeninius įgūdžius. Platesnis ir veiksmingesnis IRT naudojimas ir vienos bendros elektroninių ryšių paslaugų rinkos sukūrimas padės didinti Europos verslo įmonių konkurencingumą ateityje. Taip pat labai svarbu sumažinti e. vidaus rinkos fragmentaciją ir užkirsti tam kelią įdiegiant sąveikias e. paslaugas visuose valstybių narių rinkų segmentuose. Atviri IRT standartai yra naudingi kaip sąveikumo ir inovacijų pagrindas. Taip pat turėtų būti užtikrintas tinklų saugumas, informacijos saugumas ir privatumas, taip pat konvergencija. Valstybės narės turėtų skatinti plačiajuosčio ryšio tinklų naudojimą, taip pat ir prastai aptarnaujamuose regionuose, siekdamos plėtoti žinių ekonomiką, sumažinti regionų skirtumus ekonominio, socialinio ir kultūrinio išsivystymo srityse, ir skatinti augimą bei naujų paslaugų inovacijas, skatindamos naudoti labai didelės spartos plačiajuosčio ryšio tinklus.

9 gairė. Siekdamos palengvinti IRT sklaidą bei veiksmingą naudojimą ir sukurti visiškai integruotą informacinę visuomenę, valstybės narės turėtų:

1) skatinti plataus masto IRT naudojimą viešųjų paslaugų srityje, MVĮ ir namų ūkiuose;

2) sukurti reikiamą sistemą, skirtą darbo organizavimo pakeitimams šalies ekonomikoje;

3) skatinti aktyvų Europos pramonės dalyvavimą svarbiausiuose IRT segmentuose;

4) skatinti aktyvią IRT ir su turiniu susijusios pramonės plėtotę bei patikimai veikiančias rinkas;

5) užtikrinti tinklų ir informacijos saugumą, konvergenciją ir sąveiką siekiant sukurti informacinę erdvę be sienų;

6) skatinti plačiajuosčio ryšio tinklų naudojimą, taip pat ir prastai aptarnaujamuose regionuose, siekiant plėtoti žinių ekonomiką. Žr. taip pat jungtinę gairę „Skatinti lankstumą, derinant jį su užimtumo garantijomis, ir mažinti darbo rinkos segmentaciją, tinkamai atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį“ (Nr. 21).

Europos pramoninės bazės konkurencinio pranašumo stiprinimas

Tvirtas pramoninis pagrindas yra labai svarbus Europos ekonomikai. ES konkurencingumas priklauso nuo ekonomikos gebėjimo perorientuoti veiklą į našesnius sektorius. Požiūris, kurio laikantis viešoji politika yra palanki inovacijoms bei užimtumui ir visiškai integruojama regioninė ir kita politika, padeda stiprinti ES pramoninę bazę. Be to, siekdama stiprinti ir išlaikyti ekonomikos bei technologijų lyderės pozicijas, Europa privalo didinti savo gebėjimus plėtoti ir pateikti rinkai naujas technologijas, įskaitant IRT ir aplinkosaugos technologijas. Reikėtų išnagrinėti ir ištirti sinergiją, padedančią sukurti bendro mokslinių tyrimų, reguliavimo ir finansavimo problemų sprendimo strategiją Europos lygiu, nes dėl didelės apimties arba masto atskiros valstybės narės negali vienos sėkmingai spręsti rinkos nepakankamumo problemų. ES vis dar nepavyksta visapusiškai išnaudoti savo technologinio potencialo. Europos pramonės politika turėtų stengtis sukurti sąžininga konkurencija pagrįstas vienodas sąlygas verslui. Panaudoti šį technologinį potencialą padės Europos kompetencijos sutelkimas, viešojo ir privačiojo sektorių partneryščių ir valstybių narių bendradarbiavimo plėtojimas tose srityse, kurių nauda visuomenei yra didesnė už naudą privačiajam sektoriui.

10 gairė. Kad galėtų stiprinti pramoninės bazės konkurencinį pranašumą, Europai reikia stiprios pramonės struktūros visoje jos teritorijoje. Būtina taikyti modernias ir aktyvias pramonės politikos priemones, stiprinančias pramoninės bazės konkurencinį pranašumą ir prisidedančias prie patrauklių pagrindinių sąlygų sudarymo gamybos ir paslaugų srityje, užtikrinant, kad nacionaliniu, tarpvalstybiniu ir Europos lygiu įgyvendinami veiksmai papildytų vienas kitą. Valstybės narės turėtų:

1) pirmiausia nustatyti svarbiausių pramonės sektorių pridėtinę vertę bei konkurencingumo veiksnius ir spręsti dėl globalizacijos kylančius uždavinius;

2) taip pat sutelkti dėmesį į naujų technologijų ir rinkų kūrimą.

a) pirmiausia – įsipareigoti skatinti naujas technologines iniciatyvas, grindžiamas viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėmis ir valstybių narių bendradarbiavimu, padedančiais spręsti tikrąsias rinkos nepakankamumo problemas;

b) taip pat kurti ir plėtoti regioninių arba vietos grupių tinklus visoje ES, aktyviau dalyvaujant MVĮ.

Taip pat žr. integruotąją gairę „Geriau tenkinti darbo rinkos poreikius“ (Nr. 20).

Tausaus išteklių naudojimo skatinimas

Ilgalaikė Europos Sąjungos sėkmė taip pat priklauso nuo įvairių išteklių ir aplinkosaugos problemų sprendimo – jeigu problemos liks neišnagrinėtos arba bus išspręstos neekonomiškai, jos stabdys ekonomikos augimą ateityje. Naujausi įvykiai parodė, koks svarbus energijos vartojimo efektyvumas ir kaip svarbu mažinti Europos ekonomikos pažeidžiamumą dėl naftos kainų

svyravimų. Kad būtų padidintas tiekimo patikimumas, užtikrintas ES ekonomikos konkurencingumas, būtų prieinama įperkama energija ir kovojama su klimato kaita, reikalingas integruotas požiūris į klimato ir energetikos politiką. Tiek valstybės narės, tiek Bendrija turi prisidėti siekdamos ES tikslų – iki 2020 m. išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 20 %; siekti, kad atsinaujinančiosios energijos išteklių dalis sudarytų 20 % visos energijos, o energijos vartojimo efektyvumas pagerėtų 20 %; taip pat pasirengti tikslui iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 30 %, taip prisidedant prie pasaulinio ir išsamaus susitarimo laikotarpiui po 2012 m., jei kitos išsivysčiusios šalys įsipareigos užtikrinti palyginamą išmetamų kiekių sumažinimą, o ekonomiškai labiau pažengusios besivystančios šalys – tinkamai prisidėti. Turėtų būti parengta politika, kuri užtikrintų, kad tikslų bus pasiekta ekonomiškai veiksmingiausiomis priemonėmis ir mažiausiomis išlaidomis. Vienas iš svarbiausių iššūkių bus užtikrinti, kad perėjimas prie tokios ekonomikos, kai išmetami nedideli anglies dioksido kiekiai, vyktų taip, kad nebūtų pažeidžiami ES konkurencingumo principai, būtų remiamas patikimas bei tvarus viešųjų finansų valdymas ir kad būtų prisidedama siekiant platesnio pobūdžio augimo tikslų, atitinkančių Lisabonos ekonomikos augumo ir darbo vietų kūrimo strategiją. Labai svarbu, kad valstybės narės toliau kovotų su klimato kaita siekdamos, kad žemės paviršiaus temperatūros pasaulio metinis vidurkis prieš industrializaciją buvusių normų neviršytų daugiau kaip 2 °C, o Kioto, kaip ir 2020 m. tikslus įgyvendintų laikydamosi ekonomiškumo principo. Valstybės narės turėtų toliau siekti sustabdyti biologinės įvairovės praradimą nuo dabar iki 2010 m., išsaugoti ekosistemos paslaugas, pirmiausia šį reikalavimą įtraukdamos į kitas politikos sritis, nes biologinė įvairovė yra labai svarbi tam tikriems ekonomikos sektoriams.

Labai svarbu plėtoti veiksmingą ir tvarią transporto politiką, be kita ko, numatant išorės sąnaudų priskyrimą vidaus sąnaudoms. Todėl siekiant užtikrinti, kad kainos geriau parodytų aplinkai daromą žalą ir socialines išlaidas, būtina taikyti rinkos priemones; be to, svarbu duoti tinkamus kainų signalus. Reikėtų gerinti ES išmetamų teršalų leidimų prekybos sistemą. Aplinkos neteršiančių technologijų ir ekologinių inovacijų kūrimo ir taikymo skatinimas, ekologinių viešųjų pirkimų rengimas, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ, ir aplinkai kenksmingų subsidijų panaikinimas kartu su kitomis politinėmis priemonėmis, įskaitant mokesčius, aplinkosaugines subsidijas ir apmokestinimą, gali pagerinti inovacinės veiklos rezultatus ir padidinti įnašą į tvarų vystymąsi. Pavyzdžiui, ES įmonės yra tarp pasaulio lyderių, kuriančių naujas atsinaujinančiųjų energijos išteklių technologijas. Atsižvelgiant į nuolat didėjantį spaudimą energijos kainoms ir besikaupiančią grėsmę klimatui, svarbu toliau didinti energijos vartojimo efektyvumą, taip prisidedant prie ekonomikos augimo ir tvaraus vystymosi.

11 gairė. Siekdamos skatinti tausų išteklių naudojimą ir stiprinti aplinkos apsaugos ir ekonomikos augimo sąveiką, valstybės narės turėtų:

1) teikti pirmenybę energijos vartojimo efektyvumui ir bendrai gamybai, tvarių, taip pat atsinaujinančiųjų, energijos išteklių kūrimui bei sparčiam ekologiškų ir ekologiškai veiksmingų technologijų skleidimui a) vidaus rinkoje, ypač transporto ir energetikos srityje, *inter alia*, Europos ekonomikos pažeidžiamumui dėl naftos kainų svyravimų mažinti, bei b) likusioje pasaulio dalyje, kurioje yra didelės eksporto galimybės;

2) skatinti aplinkosaugos išorės sąnaudų priskyrimą vidaus sąnaudoms ir ekonomikos augimo atsiejimo nuo aplinkosauginės padėties prastėjimo priemonių plėtojimą. Šių prioritetų įgyvendinimas turėtų atitikti galiojančius Bendrijos teisės aktus ir veiksmus bei priemones, numatytas Aplinkosaugos technologijų veiksmų plane, *inter alia*: a) taikant rinkos principais grindžiamas priemones, b) rizikos fondus bei MTTP finansavimą, c) skatinant tausius gamybos ir vartojimo būdus, įskaitant ekologinius viešuosius pirkimus, d) ypatingą dėmesį skiriant MVĮ ir e) reformuojant subsidijas, darančias žymų neigiamą poveikį aplinkai ir nesuderinamas su tvariu vystymusi, siekiant laipsniškai jas panaikinti;

3) toliau siekti sustabdyti biologinės įvairovės praradimą nuo dabar iki 2010 m., pirmiausia šį reikalavimą įtraukdamos į kitas politikos sritis, nes biologinė įvairovė yra labai svarbi tam tikriems ekonomikos sektoriams;

4) tęsti kovą su klimato kaita, įgyvendinant Kioto tikslus laikantis ekonomiškumo principo, ypač MVĮ atžvilgiu.

Taip pat žr. integruotąją gairę „Skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą, nukreiptą į ekonomikos augimą ir užimtumą“ (Nr. 3).

B.2 ***Padaryti Europą patrauklesne vieta investuoti ir dirbti***

Europos Sąjungos, kaip vietos investicijoms, patrauklumas, *inter alia*, priklauso nuo jos rinkų dydžio ir atvirumo, jos reguliavimo aplinkos, darbo jėgos kokybės ir infrastruktūros.

Vidaus rinkos plėtimas ir stiprinimas

Nors vidaus prekių rinka yra palyginti gerai integruota, paslaugų rinka ir teisiškai, ir *de facto* yra gana stipriai susiskaldžiusi. Visiškai ir laiku įgyvendinus Paslaugų direktyvą bus žengtas svarbus žingsnis užtikrinant visapusišką paslaugų vidaus rinkos veikimą. Visų kliūčių panaikinimas, be kita ko, mažinant tarpvalstybinės veiklos administracinę naštą, padės pasinaudoti visu dar nepanaudotu paslaugų sektoriaus potencialu Europoje. Svarbu gerinti mokesčių aplinką. Vienos bendros rinkos veikimas gali būti pagerintas toliau dedant pastangas kovos su sukčiavimu mokesčių srityje, šalinant žalingą mokesčių konkurenciją ir stiprinant valstybių narių bendradarbiavimą mokesčių srityje bei prireikus Europos lygiu, kartu atsižvelgiant į nacionalines kompetencijas. Darbas šioje srityje bus tęsiamas, be kita ko, šalinant kliūtis vidaus rinkos veikimui. Galiausiai, visiška finansinių rinkų integracija pagal Baltojoje knygoje dėl finansinių paslaugų politikos (2005–2010 m.) nustatytą strategiją padidintų produktyvumą ir užimtumą, sudarant sąlygas veiksmingiau paskirstyti kapitalą ir sukuriant geresnes verslo finansavimo sąlygas.

Valstybės narės padarė pažangą vidaus rinkos direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę srityje. Tačiau norint pasinaudoti Europos vienos bendros rinkos nauda, tolesnis gerinimas turėtų išlikti prioritetu. Be to, direktyvos dažnai įgyvendinamos ar taikomos neteisingai – tą rodo didelis Komisijos inicijuotų bylų dėl pažeidimų skaičius. Valstybės narės turėtų keistis geriausia praktika ir bendradarbiauti su Komisija, siekdamos užtikrinti, kad jų piliečiai ir įmonės galėtų visapusiškai pasinaudoti vidaus rinkos teisės aktų teikiama nauda. Pavyzdžiui, būtina toliau iš esmės tobulinti viešųjų pirkimų praktiką. Tokį patobulinimą galėtų atspindėti daugiau viešai skelbiamų viešųjų pirkimų. Be to, atviresni viešieji pirkimai leistų valstybėms narėms sutaupyti nemažai biudžeto lėšų.

12 gairė. Siekdamos plėsti ir stiprinti vidaus rinką, valstybės narės turėtų:

1) paspartinti vidaus rinkos direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę tempą;

2) teikti prioritetą griežtesniam ir geresniam vidaus rinkos teisės aktų vykdymui;

3) pašalinti kliūtis tarpvalstybinei veiklai;

4) veiksmingai taikyti ES viešųjų pirkimų taisykles;

5) skatinti visu pajėgumu veikiančią paslaugų vidaus rinką, išsaugodamos Europos socialinį modelį;

6) spartinti finansinių rinkų integraciją nuosekliai ir darniai įgyvendindamos ir vykdydamos Finansinių paslaugų veiksmų planą. Žr. taip pat jungtinę gairę „Gerinti darbo rinkos poreikių patenkinimą“ (Nr. 20).

Atvirų ir konkurencingų rinkų Europoje ir už jos ribų užtikrinimas

Atvira pasaulio prekybos sistema yra esminis ES interesas. ES, kaip pasaulyje pirmaujančio prekybininko ir investuotojo, atvirumas leidžia naudotis pigesnėmis žaliavomis pramonėje, taikyti mažesnes kainas vartotojams, konkurencingai skatinti verslą ir naujas investicijas. Taip pat labai svarbu, kad ES pasinaudotų savo įtaka tarptautinėse derybose ryžtingai pasisakydama už kuo didesnį rinkų atvirumą, nes tai turėtų duoti apipusės naudos. Todėl ES toliau įsipareigoja šalinti kliūtis prekybai ir investicijoms ir tvirtai priešintis nesąžiningai prekybos, investicijų ir iškreiptos konkurencijos praktikai. Be to, labai svarbu bendradarbiauti su pagrindiniais prekybos partneriais siekiant sukurti bendrą suderintų reguliavimo nuostatų ir standartų erdvę, taip pat bendradarbiauti tarptautiniu lygiu siekiant padidinti tarptautinių finansinių rinkų veiksmingumą ir stabilumą.

Konkurencijos politika atliko esminį vaidmenį užtikrinant vienodas sąlygas ES įmonėms. Taip pat vertėtų išnagrinėti platesnę įvairių rinkų reguliavimo sistemą, kad būtų skatinamos sąlygos, leidžiančios įmonėms veiksmingai konkuruoti, visų pirma atsižvelgiant į konkurencingumo išorinius aspektus plėtojant ir įgyvendinant pačios ES vidaus politiką. Europos rinkos būtų labiau atvertos konkurencijai, jei būtų sumažintas likusios valstybės pagalbos bendras dydis. Tuo pačiu likusi valstybės pagalba turi būti perskirstyta tam tikriems horizontaliesiems tikslams remti. Peržiūrėjus valstybės pagalbos taisykles tai padaryti lengviau.

Patekimą į rinką lengvinančios struktūrinės reformos yra ypač veiksmingos konkurencijai stiprinti. Jos bus ypač svarbios rinkose, kurios anksčiau buvo apsaugotos nuo konkurencijos dėl antikonkurencinio elgesio, monopolijų egzistavimo, per didelio reguliavimo (pavyzdžiui, leidimai, licencijos, minimalaus kapitalo reikalavimai, teisinės kliūtys, parduotuvių darbo laikas, reguliuojamos kainos ir t. y. gali kliudyti veiksmingos konkurencinės aplinkos kūrimui) ar dėl prekybos protekcionizmo.

Be to, įgyvendinus jau patvirtintas priemones dėl tinklų pramonės atvėrimo konkurencijai (elektros energijos, dujų, transporto, ryšių ir pašto paslaugų srityse), turėtų sumažėti bendros kainos ir padaugėti pasirinkimo galimybių garantuojant visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimą visiems piliečiams. Konkurencijos ir reguliavimo institucijos turėtų užtikrinti konkurenciją liberalizuotose rinkose. Turi būti garantuotas pakankamas aukštos kokybės visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimas prieinama kaina.

Vartotojų, kuriems suteikta daugiau galių, pasirinkimas pagrįstas informacija, todėl veiksmingiems ekonominės veiklos vykdytojams už pastangas bus atlyginta greičiau. Reikia toliau stengtis geriau vykdyti vartotojų teisės aktus, kuriais vartotojams suteikiama galių ir kurie atveria vidaus rinką didesnei mažmeninio sektoriaus konkurencijai.

Prekybos ir investicijų išorinis atvirumas, didinant eksportą ir importą, yra svarbi ekonomikos augimo ir užimtumo paskata ir gali sustiprinti struktūrinių reformų įgyvendinimą. Europos ekonomikai ypač svarbi atvira ir stipri visuotinių prekybos taisyklių sistema. Sėkmingas plataus užmojo ir suderinto susitarimo Dohos derybose ir dvišalių bei regioninių laisvosios prekybos susitarimų sudarymas turėtų toliau atverti rinkas prekybai bei investicijoms ir prisidėti prie ekonomikos augimo potencialo didinimo. ES yra pasirengusi padėti prekybos ir investicijų partneriams skatinti pasaulinius standartus, visų pirma remti gebėjimų stiprinimą besivystančiose šalyse.

13 gairė. Siekdamos užtikrinti rinkų atvirumą ir konkurencingumą Europoje bei už jos ribų ir pasinaudoti globalizacijos teikiama nauda, valstybės narės turėtų teikti pirmenybę:

1) reguliavimo, prekybos ir kitų konkurencijai nepagrįstai trukdančių kliūčių panaikinimui;

2) veiksmingesniam konkurencijos politikos vykdymui;

3) pasirinktinei rinkų ir konkurencijos bei reguliavimo institucijų taisyklių peržiūrai siekiant nustatyti ir panaikinti kliūtis konkurencijai ir patekimui į rinką;

4) valstybės pagalbos, trukdančios konkurencijai, mažinimui;

5) atsižvelgiant į Bendrijos programą, pagalbos perskirstymui tam tikriems horizontaliesiems tikslams remti, pavyzdžiui, moksliniams tyrimams, inovacijoms ir žmogiškojo kapitalo optimizavimui, ir tinkamai nustatytoms rinkos nepakankamumo problemoms spręsti;

6) išorės atvirumo, taip pat daugiašaliu lygiu, skatinimui;

7) patvirtintų priemonių dėl tinklų pramonės atvėrimo konkurencijai, siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją Europos lygiu sujungtose rinkose, visapusiškam įgyvendinimui. Kartu konkurencingoje ir dinamiškoje ekonomikoje bus ypač svarbus veiksmingas visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimas prieinamomis kainomis.

Europos ir nacionalinio reguliavimo gerinimas

Siekiant sukurti aplinką, kurioje komerciniai sandoriai galėtų būti sudaromi konkurencingomis kainomis, būtinas rinkos reguliavimas. Rinkos reguliavimas taip pat padeda spręsti rinkos nepakankamumo problemas arba apsaugoti rinkos dalyvius. Tačiau bendras teisės aktų ir reguliavimo poveikis gali būti susijęs su didelėmis ekonominėmis išlaidomis. Dėl to svarbu, kad teisės aktai būtų tinkamai parengti, proporcingi ir reguliariai peržiūrimi. Europos ir nacionalinės reguliavimo aplinkos kokybė yra bendras įsipareigojimas ir bendra atsakomybė ES ir valstybių narių lygiu.

ES pradeda įsitvirtinti geresnio reguliavimo kultūra. Laikantis Komisijos požiūrio į geresnį reguliavimą, naujų arba patikslintų teisės aktų ekonominis, socialinis ir aplinkosauginis poveikis kruopščiai vertinamas siekiant nustatyti galimus kompromisus ir įvairių politikos tikslų sinergiją. Be to, esama reguliavimo sistema peržiūrima siekiant išsiaiškinti jos supaprastinimo galimybes, įskaitant administracinę naštą, ir įvertinamas jos poveikis konkurencingumui. Galiausiai, Komisija patvirtino naujų ir galiojančių ES teisės aktų administracinių sąnaudų vertinimo metodą ir buvo nustatytas ambicingas tikslas – iki 2012 m. 25 % sumažinti ES teisės aktų ir jų perkėlimo į nacionalinę teisę naštą.

Valstybės narės pagal savo kompetenciją turėtų nustatyti lygiai tokius pačius ambicingus administracinės naštos mažinimo tikslus. Siekdamos sumažinti administracinę naštą, valstybės narės turėtų aktyviai skatinti e. viešąsias paslaugas ir plačiai naudoti kitas IRT priemones. Valstybės narės turėtų patvirtinti išsamią ir aiškią geresnio reglamentavimo strategiją, įskaitant atitinkamas institucines struktūras, stebėsenos priemones bei išteklius ir įtraukti atitinkamus suinteresuotus subjektus. Valstybės narės turėtų sistemingai vertinti teisėkūros iniciatyvų ir teisės aktų patikslinimų sąnaudas ir naudą. Jos turėtų pagerinti reglamentavimo kokybę, nenukrypdamos nuo siekiamų tikslų, ir supaprastinti galiojančius teisės aktus. Jos turėtų plačiai konsultuotis dėl teisėkūros iniciatyvų sąnaudų ir naudos, ypač tais atvejais, kuriais galimi kompromisai dėl įvairių politikos tikslų. Valstybės narės taip pat turėtų užtikrinti, kad būtų visiškai atsižvelgta į tinkamas reguliavimo alternatyvas. Tai ypač svarbu mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), kurių ištekliai, skirti Bendrijos ir nacionalinės teisės aktų reglamentuojamiems reikalavimams vykdyti, paprastai būna riboti. Todėl ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas svarstymams, ar MVĮ būtų galima atleisti nuo visų arba dalies administracinių reikalavimų.

14 gairė. Siekdamos geresniu reglamentavimu sukurti konkurencingesnę verslo aplinką ir skatinti privačias iniciatyvas, valstybės narės turėtų:

1) sumažinti įmonėms, ypač MVĮ ir naujai įsteigtoms įmonėms, tenkančią administracinę naštą;

2) gerinti galiojančių ir naujų taisyklių kokybę išlaikant jų tikslus, sistemingai ir griežtai vertindamos jų poveikį ekonomikai, socialiniam (įskaitant sveikatos) sektoriui ir aplinkai, išnagrinėdamos ir geriau įvertindamos reguliavimo, įskaitant vykdymą, administracinę naštą bei poveikį konkurencingumui;

3) skatinti įmones išsiugdyti savo socialinę atsakomybę.

Europa turi aktyviau remti verslumo paskatas, ir jai reikia daugiau įmonių, norinčių imtis kūrybingų arba inovacinių sumanymų. Vykdoma politika turėtų būti sukurtos sąlygos novatoriškoms MVĮ, kurios turi potencialo sukurti daugiau pridėtinės vertės ir prisidėti prie didelio ekonomikos augimo. Turėtų būti remiamas verslumo mokymasis visais bendrojo švietimo ir profesinio mokymo būdais ir jam teikiami visi reikiami įgūdžiai. Verslumo aspektas turėtų būti įtrauktas į mokymosi visą gyvenimą procesą pradedant mokykla. Turėtų būti skatinama partnerystė su įmonėmis. Verslo įmonių kūrimą ir augimą galima skatinti sudarant geresnes galimybes gauti finansavimą, veiksmingesne finansinio tarpininkavimo veikla ir stiprinant ekonomines paskatas. Tai galėtų būti mokesčių sistemų pritaikymas siekiant už sėkmę atlyginti, su darbo užmokesčiu nesusijusių išlaidų sumažinimas ir naujai įsteigtoms įmonėms tenkančios administracinės naštos sumažinimas, pirmiausia teikiant atitinkamas verslo rėmimo paslaugas (ypač jauniesiems verslininkams) bei steigiant vieną kontaktinį punktą. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti nuosavybės teisės, įskaitant šeimos verslo įmonių, perdavimo supaprastinimui, įmonių sanavimo bei restruktūrizavimo procedūrų tobulinimui, pirmiausia taikant veiksmingesnius bankroto įstatymus. Be to, valstybės narės turėtų skatinti IRT sklaidą MVĮ, kad būtų didinamas našumas ir skatinamas IRT perdavimas skatinant tvarkyti administracines procedūras internetu. Reikia tinkamai atsižvelgti į moterims verslininkėms kylančias specifines kliūtis ir nustatyti, kokią paramą teikti ir kaip tą daryti, norint padidinti moterų verslininkių skaičių. Komisijos pateikti pasiūlymai, kurie sudarys ES „smulkiojo verslo akto“ dalį, turėtų būti parengti taip, kad būtų užtikrinta, jog jie padės MVĮ augti ir atverti darbo vietų kūrimo potencialą.

15 gairė. Siekdamos skatinti verslumo kultūrą ir sukurti MVĮ palankią aplinką, valstybės narės turėtų:

1) sudaryti geresnes galimybes gauti finansavimą – taip prisidėti prie MVĮ kūrimo ir augimo, ypač gauti mikropaskolas ir kitų formų rizikos kapitalą;

2) stiprinti ekonomines paskatas, įskaitant mokesčių sistemų supaprastinimą ir su darbo užmokesčiu nesusijusių išlaidų sumažinimą;

3) stiprinti MVĮ inovacinį potencialą;

4) teikti atitinkamas pagalbines paslaugas, pavyzdžiui, įrengti vieno langelio kontaktinius punktus ir skatinti nacionalinių paramos įmonėms tinklų plėtotę, siekiant prisidėti prie MVĮ kūrimo ir augimo pagal Mažųjų įmonių chartiją. Be to, valstybės narės turėtų stiprinti MVĮ verslumo ugdymą ir profesinį mokymą. Jos taip pat turėtų supaprastinti nuosavybės teisės perdavimą, prireikus modernizuoti bankroto įstatymus ir tobulinti įmonių sanavimo bei restruktūrizavimo procedūras.

Taip pat žr. integruotąsias gaires „Skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą, nukreiptą į ekonomikos augimą ir užimtumą“ (Nr. 3) ir „Didinti galimybes diegti visų rūšių inovacijas“ (Nr. 8, Nr. 23 ir Nr. 24).

Europinės infrastruktūros plėtimas ir gerinimas

Moderni infrastruktūra (transportas, energetika ir skaitmeninis ryšys) yra svarbus veiksnys, lemiantis vietovių patrauklumą. Ji pagerina asmenų, prekių ir paslaugų judumą visoje Europos Sąjungoje. Transporto ir ryšio išlaidų mažinimas, rinkų plėtimas ir tarpusavyje susijusių ir sąveikaujančių transeuropinių tinklų plėtojimas padeda stiprinti tarptautinę prekybą ir skatina dinamišką vidaus rinkos vystymąsi. Be to, vykstantis Europos tinklų pramonės liberalizavimas skatina konkurenciją ir didina šių sektorių produktyvumą.

Atsižvelgiant į būsimas investicijas į Europos infrastruktūrą, pirmumo tvarka reikėtų įgyvendinti Transeuropinių tinklų (TEN) transporto gairėse Parlamento ir Tarybos nustatytus 30 prioritetinių transporto projektų, taip pat baigti transporto, atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir plačiajuosčio ryšio bei mokslinių tyrimų greito starto tarpvalstybinius projektus (nustatytus pagal Europos augimo iniciatyvą) ir įgyvendinti Sanglaudos fondo remiamus kitus transporto projektus. Taip pat būtina spręsti šalių infrastruktūros kliūčių klausimus. Atitinkamos infrastruktūros kainodaros sistemos gali padėti veiksmingai naudoti infrastruktūrą ir plėtoti darnią transporto priemonių rūšių pusiausvyrą.

16 gairė. Plėsti, tobulinti ir susieti Europos infrastruktūrą bei įgyvendinti prioritetinius tarpvalstybinius projektus, visų pirma siekiant geriau sujungti nacionalines rinkas išplėstoje ES. Valstybės narės turėtų:

1) pirmumo tvarka sudaryti reikiamas sąlygas veiksmingiau išteklius naudojančioms transporto, energetikos ir IRT infrastruktūroms, įskaitant transeuropinių tinklų infrastruktūras, papildydamos Bendrijos mechanizmus, visų pirma įtraukdamos tarpvalstybinius segmentus ir periferinius regionus, nes tai yra svarbiausia sėkmingo tinklų pramonės atvėrimo konkurencijai sąlyga;

2) išnagrinėti galimybes kurti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes;

3) išnagrinėti atitinkamas infrastruktūros kainodaros sistemas siekiant užtikrinti veiksmingą infrastruktūros naudojimą ir darnios transporto priemonių rūšių pusiausvyros plėtojimą, pabrėžiant technologijų kaitą ir inovacijas, taip pat tinkamai atsižvelgiant į aplinkosaugos sąnaudas ir poveikį ekonomikos augimui.

Taip pat žr. integruotąją gairę „Palengvinti IRT sklaidą ir veiksmingą naudojimą ir sukurti visiškai integruotą informacinę visuomenę“ (Nr. 9).

Priimta Briuselyje, 2008 m. gegužės 14 d.

Tarybos vardu
Pirmininkas
A. BAJUK